

SYNODALITEIT

MET EEN OPEN HART

*De synode over synodaliteit is volop bezig aan de eerste lokale fase, die wereldwijd in elk bisdom werd ingeluid op 17 oktober. Zo ook bij ons tijdens een viering in de Sint-Pieterskerk in Turnhout. En ook al zijn we het hier al gewoon om binnen de Kerk in overleg te gaan, dat neemt niet weg dat deze synode ook bij ons op de voet gevolgd wordt, van basis tot top. Zo staat het thema al enige tijd **met stip aangevinkt op de agenda van het Interdiocesaan Pastoraal Beraad.***

Saskia van den Kieboom

Synodaliteit is van essentieel belang voor onze Vlaamse Kerk, meent Carine Devogelaere, coördinator van het Interdiocesaan Pastoraal Beraad (IPB). Ze grijpt daarbij terug naar een citaat van paus Franciscus: “De weg van synodaliteit is de weg die God van de Kerk van het derde millennium verwacht. Ze is een constitutionele dimensie van de Kerk.”

Sinds het Tweede Vaticaans Concilie won dat samen-op-weg-gaan voortdurend aan belang: naast de bisschoppensynodes en de bisschoppenconferenties kwamen er steeds meer andere denk- en werkgroepen die over het reilen en zeilen in de Kerk nadachten. Zo werd het IPB 51 jaar geleden opgericht als advies- en overlegorgaan van de Vlaamse kerkgemeenschap. Daarnaast zijn er ook parochieraden, priesterraden en tal van andere werkgroepen die synodaal te werk kunnen gaan.

Allen-sommigen-één

“Wanneer we het hebben over synodaliteit, spreken we niet over eender welke manier van vergaderen. Een synodaal proces heeft bepaalde kenmerken”, legt zuster Carine uit. “Het werkt volgens het systeem van allen-sommigen-één. Uiteraard is de inbreng van alle gelovigen belangrijk. Deze grote groep – ‘allen’ – wordt bevroegd, geconsulteerd en geactiveerd. Doel is om zoveel mogelijk mensen te beluisteren. Daarbij dient aandacht geschonken te worden aan wie mogelijk ontbreekt. Het aantal deelnemers aan het werkelijke synodale overleg is beperkt tot de groep ‘sommigen’. De paus of bisschop die de synode heeft samengeroepen is de ‘één’. Hij zet de besluiten om in concrete beslissingen. Het mag duidelijk zijn: een kerkelijke synode is en blijft een hiërarchische aangelegenheid.”

“Een synodaal traject hecht belang aan de inbreng van ‘allen’, en is ze gericht op het grotere geheel van de Kerk”, duidt zuster Carine. “Een synodaal proces vraagt van de deelnemers een open houding van luisteren met een open hart. Er mag verschillend over de dingen gedacht worden: ik laat mijn visie los om echt te luisteren naar wat de ander te zeggen heeft. Dat is wat Ignatius van Loyola ‘zich onverschillig maken’ noemt.”

Verder is een gezond synodaal overleg een dialoog waarin ook de Heilige Geest is betrokken. “Vooraleer de deelnemers met elkaar in gesprek gaan, wordt naar Gods woord geluisterd: wat zegt dat over de tekenen van de tijd? Hoe spreekt de Geest via deze woorden tot ons? En welke gezamenlijkheid kunnen we in deze woorden ontdekken?”

Tot slot verloopt een synodaal proces efficiënt maar niet gehaast. “Het kost tijd om goed met elkaar te overleggen, maar er wordt wel doelgericht gewerkt. Synodaliteit betreft niet enkel een uitwisseling van ideeën, maar ook het onderscheiden wat daaruit gemeenschappelijk besloten kan worden”, legt zuster Carine uit. “Het vraagt gebed en onderling vertrouwen, vrijheid van spreken en respect, tijd om een beslissing eventueel uit te stellen tot een consensus gegroeid is. En ja, dat

kan soms pijnlijk lang duren, maar het betekent wel dat een beslissing gefundeerd en gedragen is.”

Goesting

Hoe brengen we synodaliteit in de praktijk? “Binnen het IPB streven we naar een synodale cultuur”, legt de coördinator uit. Het IPB zag het levenslicht na het Tweede Vaticaans Concilie op initiatief van de bisschoppenconferentie. Het beraad brengt leden uit verschillende bisdommen, groepen, middenveldorganisaties en bewegingen in de Vlaamse Kerk samen. De meeste leden zijn leken, enkelen zijn priester, diaken of religieus. “Tijdens de bijeenkomsten zoeken de leden samen hoe ze een antwoord kunnen bieden op de uitdagingen waar de Vlaamse kerkgemeenschap voor staat. Het overleg is altijd gericht op dat grotere geheel: het welzijn van de gehele Kerk en samenleving. Na iedere Forumbijeenkomst wordt via een evaluatieformulier bevraagd welke thema’s belangrijk zijn en wat aan bod zou kunnen komen tijdens volgende bijeenkomsten. Op die manier tracht het IPB zo breed mogelijk te luisteren naar wat er leeft in Vlaanderen en wereldwijd in de Kerk en samenleving.” Zuster Carine benadrukt: “Ook de opvolging na een forum is belangrijk: je kunt immers allerlei beslissingen nemen, maar als je er niets mee doet, is het hele gesprek zinloos geweest.”

Ze besluit: “Een synodale Kerk: dat is hoe God onze Kerk ziet in het huidige millennium. We hebben er nog heel wat in te leren en te ontdekken, maar vele stappen worden gezet. Een synodale Kerk geeft mensen een stem, prikkelt hun enthousiasme en geeft ze – terug – goesting geven om ervoor te gaan!”

METHODE EN TIMING

“Wie het begrip ‘synodaliteit’ wil doorgronden, kan niet zonder de persoon van paus Franciscus”, stelde mgr. Bonny in het novemnummer van ‘Relevant’ waarin hij betekenis van synodaliteit duidt. Ook de methode die onze paus kiest voor zijn dialoog over synodaliteit en de timing zijn volgens onze bisschop niet zonder betekenis.

De beslissing van Franciscus om een synode over synodaliteit te organiseren, zegt meteen iets over de methode waar hij níet voor kiest. Hij kiest niet voor administratieve beleidsmatige oplossingen van boven naar beneden, op geen enkel niveau van het kerkelijke leven. Anders gezegd, interpreteert mgr. Bonny: “Geen vernieuwing kan top-down geregeld worden.” Meteen is duidelijk dat Franciscus niet voor een monoloog gaat, maar voor een open en eerlijke dialoog. “Tot slot is de paus geen fan van de ‘onbespreekbaarheid’ van sommige topics, bijvoorbeeld omdat voorgangers daarover al een uitspraak deden in de Catechismus of in een Encycliek. Al dat opgestapelde pauselijke spreken tezamen zou maken dat er vandaag niets meer te bespreken valt, en juist dat kan en moet nu net wél, in de ogen van Franciscus.”

“Evenmin als Johannes XXIII goed wist waaraan hij begon toen hij het Tweede Vaticaans Concilie aankondigde, weet Franciscus nu amper waaraan hij begint,” meent onze bisschop, “maar hij voelt aan dat niets doen geen optie is en dat de enige weg om aan de toekomst en vernieuwing van de Kerk te werken die van de dialoog is.” Meteen roept hij iedereen op om mee te stappen in die dynamiek die onze Kerk broodnodig heeft.

Geen beperkingen

Het secretariaat van de Bisschoppensynode benadrukte dat er geen beperking op mogelijke onderwerpen staat. “We kregen drie aandachtspunten mee”, aldus mgr. Bonny. “Ten eerste moet iedereen in de Kerk de gelegenheid krijgen om te spreken: gelovigen, leken, religieuzen, bewegingen, engagementsgroepen ... Ten tweede – en dat is typisch voor Franciscus – worden

we gevraagd niet enkel met kerkelijke insiders te spreken, maar ons oor ook te luisteren te leggen bij de brede rand, de periferie: hoe kijken medeburgers, media of politici naar de Kerk? Wat denken andere Kerken of godsdiensten van de katholieke Kerk? En tot slot wenst Rome dat het proces een spiritueel gebeuren moge zijn. Het eerste doel bestaat er niet in een efficiënt plan uit te rollen, wel ons geloof en onze verbondenheid te verdiepen.”

Veelzeggende timing

Ook de timing is veelzeggend in de ogen van de bisschop van Antwerpen. “Franciscus trekt hiervoor bijna drie jaar uit.” Net zoals bij de Synode over het Gezin neemt de paus de tijd voor een lang traject. De eigenlijke synode, voorzien voor oktober 2021, heeft hij verschoven naar oktober 2023, wat ruimte en tijd vrijmaakt voor een lang voorbereidend proces.

In een eerste fase werd ieder bisdom in de wereldkerk uitgenodigd om met mensen in gesprek te gaan over hun ervaringen met de Kerk of hun verwachtingen naar de Kerk. “Het is veelbelovend dat de paus nadrukkelijk ‘elk bisdom’ oproept”, stipt mgr. Bonny aan. “Wij zijn het hier al gewoon, om in overleg te gaan. Na Vaticanum II heeft de Kerk in onze contreien sterk ingezet op overleg, samenwerking en samengedragen verantwoordelijkheid, maar in Oost-Europa en op andere continenten draagt de Kerk dialoog niet altijd hoog in het vaandel.”

Die diocesane papers worden samengevat door de Belgische bisschoppenconferentie, en tegen augustus 2022 overgemaakt aan het secretariaat van de Bisschoppensynode in Rome. Dat werkt op basis van die rapporten een werkinstrument of *Instrumentum laboris* uit, dat in een volgende continentale fase overgemaakt wordt aan de Europese bisschoppen. Hun reflectie hierop moet uitmonden in een rapport dat ze in juni 2023 bezorgen aan Rome. Een synthese van alle continentale rapporten zal uiteindelijk belanden op de tafel van wie in oktober 2023 zullen deelnemen aan de eigenlijke bisschoppensynode, zowel bisschoppen als experts. **(Ilse Van Halst)**